

УДК 339.1:378

Н.О. Пархоменко, к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

N. Parkhomenko, PhD in Economics, Associate Professor, Department of International Business and Economic Analysis, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

ORCID: 0000-0001-8776-6970

Вплив міжнародних рейтингів на конкурентоспроможність закладів вищої освіти

Impact of international rankings on the competitiveness of higher education institutions

Анотація

Сьогодні спостерігається все більш жорстока конкуренція на ринку освітніх послуг. Кожен університет світу намагається щороку покращити свої позиції в міжнародних рейтингах з метою привернення уваги абітурієнтів, підвищення власної репутації, співпраці з роботодавцями. Для дієвого управління закладом вищої освіти слід розуміти основні індикатори та мотивувати викладачів для досягнення вагомих результатів. В дослідженні визначено зовнішні та внутрішні конкурентні переваги закладу вищої освіти, проаналізовано існуючі типології міжнародних рейтингів університетів, охарактеризовано методології формування міжнародних рейтингів. В процесі дослідження наведено порівняння основних міжнародних рейтингів QS World University Rankings, Times Higher Education World University Rankings, Academic Ranking of World Universities, Ranking Web of Universities за типом і напрямками досліджень, термінами та періодичністю досліджень, різновидами отримуваних рейтингів. Визначено провідні заклади вищої освіти за рейтингами QS World University Rankings, Times Higher Education World University Rankings, Academic Ranking of World Universities, Ranking Web of Universities у 2019-2020 роках. В результаті дослідження визначено вплив міжнародних рейтингів на параметри діяльності університету та його конкурентоспроможність. Визначено переваги та недоліки оцінювання закладів вищої освіти за допомогою рейтингів.

Ключові слова: міжнародні рейтинги, конкурентоспроможність, конкурентні переваги, заклад вищої освіти, університет.

Summary

Nowadays, there is increasing competition in the educational services market. Every university of the world tries to improve its position in the international rankings every year in order to attract the attention of applicants, increase its own

reputation, cooperation with employers. For the effective management of a higher education institution, it is important to understand the key indicators and motivate teachers to achieve strong results. The purpose of the study is to determine the impact of a higher education institution's position in the international ranking on its competitiveness. The study identifies the external and internal competitive advantages of a higher education institution, analyzes the existing typologies of international university ratings, characterizes the methodologies for the formation of international ratings. The study compares the major international rankings of QS World University Rankings, Times Higher Education World University Rankings, Academic Ranking of World Universities, Ranking Web of Universities by type and direction of research, terms and frequency of studies, varieties of obtained ratings. The leading institutions of higher education by QS World University Rankings, Times Higher Education World University Rankings, Academic Ranking of World Universities, Ranking Web of Universities in 2019-2020 are determined. The study showed that all ratings are not similar, so when assessing the competitiveness of a higher education institution should take into account the specifics of different ratings, and determine the overall level of international competitiveness is advisable for several ratings. The research has shown that the purpose of monitoring international rankings is to encourage universities to obtain the highest position that enhances image, provides competitive advantage, determines funding, and more. It is determined that all criteria and indicators that can be evaluated by international rankings are integral factors of competitiveness of higher education institution. As a result of the research the influence of international ratings on the parameters of the university activity and its competitiveness is determined. The advantages and disadvantages of rating higher education institutions are identified.

Keywords: international rankings, competitiveness, competitive advantages, higher education institution, university

Постановка проблеми. Одним з основних пріоритетів розвитку освіти є створення конкурентоспроможного закладу вищої освіти, який має можливість успішно інтегруватись до міжнародного наукового й освітнього простору та забезпечувати якісне надання послуг. З метою забезпечення стабільного розвитку освіти та уникнення негативного зовнішнього впливу конкурентів необхідно визначати напрямки розвитку, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності закладів вищої освіти.

Конкурентоспроможність закладів вищої освіти ґрунтується на здатності займати і стабільно утримувати позиції на освітньому сегменті світового ринку, який забезпечує динамічне зростання в інноваційному та інтеграційному напрямках. При цьому заклад вищої освіти має гнучко реагувати на зміни світової кон'юнктури та максимально забезпечити реалізацію національних інтересів.

Міжнародні рейтинги націлені на інформування споживачів освітніх послуг, дозволяють абітурієнтам оцінити вищі навчальні заклади, роботодавцям обирати якісних фахівців, уряду формувати нормативно-законодавчу базу,

адміністрації університетів дієво керувати освітніми процесами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогодні науковцями розроблено праці, які вивчають питання конкурентоспроможності, рейтингового оцінювання країн світу, суб'єктів господарювання. Теоретичні аспекти міжнародної конкурентоспроможності висвітлено у працях таких вчених, як М. Портер, П. Кругман, А. Воронкова, І. Отенко [3; 5-6; 11] та ін. Проте вивчення впливу міжнародних рейтингів на рівень конкурентоспроможності закладів вищої освіти, є недостатньо вивченими. Тому питання визначення впливу міжнародних рейтингів на конкурентоспроможність, а також встановлення числових залежностей залишається доволі актуальною.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є визначення впливу позиції закладу вищої освіти у міжнародному рейтингу на рівень його конкурентоспроможності.

Виклад основного матеріалу. Глобалізаційною умовою участі закладів вищої освіти України в міжнародній економічній діяльності є інтернаціоналізація, залучення до міжнародних проектів, міжнародної освітньої та наукової діяльності, позицію закладу освіти у міжнародних рейтингах.

Всі критерії, які можна оцінити міжнародними рейтингами є невід'ємними чинниками конкурентоспроможності закладу вищої освіти. Термін “конкурентоспроможність” та міжнародний рейтинг певним чином пов'язані між собою.

Для формування міжнародної конкурентоспроможності закладу вищої освіти необхідно розвивати конкурентні переваги, які можуть визначатися компетентностями. Конкурентні переваги закладу вищої освіти (табл. 1) можуть формуватися завдяки його матеріальним ресурсам, а саме трудовим, фінансовим, технологічним та інформаційним; та нематеріальним ресурсам, тобто нематеріальним активам, іміджем, відносинами зі спільнотою, інтелектуальними та організаційними ресурсами.

Таблиця 1
Конкурентні переваги закладу вищої освіти [2; 4; 12-14]

Конкурентні переваги закладу вищої освіти	Показники оцінювання конкурентної переваги
Персонал	Вартість персоналу, продуктивність праці
Фінанси	Наявність стабільних джерел фінансування, ефективність використання фінансових ресурсів
Технології	Ефективність використання освітніх технологій
Інформація	Якість та вартість інформації
Нематеріальні активи	Вартість утримання бренду,

	патенти та ліцензії
Інтелектуальні ресурси	Рівень компетенцій викладачів, інноваційний та творчий потенціал викладачів,
Взаємовідносини	Рівень взаємовідносин із споживачами освітніх послуг, з контролюючими органами, з міжнародними партнерами, з бізнесом
Організаційні ресурси	Якість управління, ефективність процесів прийняття рішень, розвиненість корпоративної культури, рівень організації

Враховуючи те, що кожна країна, та відповідно система науки та освіти цієї країни, мають різну залежність рівня конкурентоспроможності від тих чи інших факторів, ідентифікація цих факторів дозволяє зосереджувати увагу саме на тих напрямках розвитку, які в майбутньому можуть створити конкурентні переваги для українських університетів.

До зовнішніх конкурентних переваг та недоліків закладів вищої освіти України слід віднести: високий освітній рівень населення; доволі якісну систему підготовки та перепідготовки фахівців; динамічність внутрішнього ринку в сфері освіти; недостатній розвиток університетської інфраструктури; високий рівень конкуренції серед закладів освіти; невисокий рівень витрат на науково-дослідні роботи; середній рівень інтегрованості університетів у світовій простір тощо.

Внутрішніми конкурентними перевагами закладів вищої освіти будемо вважати: рівень попиту в сфері освітніх послуг; рівень відповідності стандартів вищої освіти світовим стандартам; інформаційна та нормативно-правова база діяльності; значна частка конкурентів в сфері освіти за кордоном; доступ випускників до ринків праці тощо.

Узагальнене оцінювання закладів вищої освіти через систему рейтингів набуває все більшого поширення, оскільки дозволяє визначати позицію закладу відповідно до певного переліку критеріїв, які визначають конкурентні переваги чи слабкі сторони, враховуючи певну групу агрегованих показників. Концепція міжнародної конкурентоспроможності в теорії міжнародних економічних відносин базується на оцінюванні конкурентних переваг за переліком індикаторів, які відражають вплив певних чинників на різноманітні аспекти діяльності. Найбільш використовуваними видами рейтингів є QS World University Rankings, Times Higher Education World University Rankings, Academic Ranking of World Universities, Ranking Web of Universities.

Ці міжнародні рейтинги є інструментаріями для моніторингу та оцінювання конкурентоспроможності закладу вищої освіти, метою такого моніторингу є стимулювання університету отримати найбільш високу позицію,

яка підвищує імідж, надає конкурентні переваги, визначає обсяги фінансування тощо. На основі методологічних та методичних підходів формування рейтингів, формуються методологічна класифікація міжнародних рейтингів закладів вищої освіти [14]. До того ж, виокремлюють рейтинги, які визначаються через розрахунок підсумкового балу та, рейтинги закладів вищої освіти за конкретними дисциплінами чи програмами навчання. В табл. 2 представимо типологію міжнародних рейтингів.

Таблиця 2
Типи та методології складання міжнародних рейтингів університетів
[2; 14]

Міжнародний рейтинг	Характерна риса	Методологія формування	Тип рейтингу
Academic Ranking of World Universities	Складається на основі певних показників діяльності університету	Одномірне ранжування	Традиційний, рейтинг з нарахуванням єдиного підсумкового балу
Webometrics	Оцінюється популярність сайтів та електронних ресурсів університету	Одномірне ранжування	Віртуальний, порядковий
World Reputation Rankings	Визначаються позиції університетів на основі результатів опитування експертів	Одномірне ранжування	Репутаційний
Times Higher Education University Rankings (THE),	Розробляється на основі всіх попередніх інструментів оцінювання	Одномірне ранжування	Змішаний, рейтинг з нарахуванням єдиного підсумкового балу, рейтинги університетів за конкретними дисциплінами (програмами навчання, предметами)
QS World University Rankings (QS)	Розробляється на основі всіх попередніх інструментів оцінювання	Одномірне ранжування	Змішаний, рейтинг з нарахуванням єдиного підсумкового балу, рейтинги університетів за конкретними дисциплінами (програмами навчання, предметами), кластерний

U-multirank	Оцінювання та порівнювання без використання агрегованих показників, передбачає побудову ієрархії	Багатомірне ранжування	Змішаний
U-map	Групуються об'єкти за схожими рисами, враховуючи різні параметри діяльності	Класифікація	Традиційний

Рейтингом закладу вищої освіти виступає його місце в певному ранжованому порядку певної групи університетів. Місця в рейтингу розподіляються від кращого до гіршого за оцінюваними критеріями. Існуючі рейтинги орієнтуються на різні цільові аудиторії — роботодавці, майбутніх студентів, інвесторів, самі заклади освіти. Також ці рейтинги мають різні методології оцінювання.

Застосовувані методології при розрахунку цих рейтингів розроблено таким чином, щоб можна було визначити місце закладу вищої освіти у порівнянні з тими закладами, які піддавалися оцінюванню. Алгоритм розрахунку міжнародних рейтингів враховує значну кількість чинників та критеріїв.

Перейдемо до порівняльної характеристики міжнародних рейтингів, наведеної в табл. 3.

Таблиця 3
Порівняльна характеристика основних міжнародних рейтингів [2; 4; 12-14]

Характеристики рейтингу	QS World University Rankings	Times Higher Education University Rankings	Academic Ranking of World Universities	Ranking Web of Universities (Webometrics)
Методологія дослідження	Експертно-аналітичне дослідження, формування рангів	Опитування експертів, статистичний аналіз, формування рангів	Статистичний аналіз, формування рангів	Аналіз місця закладу освіти в мережі
Напрямок дослідження	Наукова та освітня діяльність			
Види рейтингів	Глобальний, за предметами, за факультетами, за регіонами, молодих ЗВО, студентських міст	Глобальний, за предметами, за регіонами, молодих ЗВО	Глобальний, за предметами, за дисциплінами	Глобальний, за регіонами

Періодичність дослідження	Щорічно	Щорічно	Щорічно	Двічі на рік
Організатор досліджень	Консалтингова компанія Quacquarelli Symonds	Times Higher Education; Thomson Reuters	Center for World-Class Universities of Shanghai Jiao Tong University	Cybermetrics Lab

Кожен рейтинг має свій перелік показників для оцінювання закладів вищої освіти. Перелік показників залежить від особливостей рейтингу, його спрямованості. Показники поєднуються в групи, кожен з показників має свій рівень важливості. Результативні показники додаються з урахуванням вагового коефіцієнта. Оцінки нормуються за максимальним значенням та приводяться до шкали в сто балів. Потім університети ранжують за отриманим результатом від найбільшого результату до найменшого. Заклад вищої освіти не може впливати на місце в рейтингу, оскільки інформацію для оцінювання отримують із зовнішніх джерел.

Всі рейтинги є не схожими між собою. Тому при оцінювання конкурентоспроможності закладів вищої освіти слід враховувати специфіку різних рейтингів, їх цільову аудиторію. Визначати загальний рівень міжнародної конкурентоспроможності доцільно за декількома рейтингами, тому що кожен з рейтингів дає оцінку різних процесів освітньої, наукової, методичної, міжнародної діяльності університету. Також при дослідженні конкурентоспроможності закладу вищої освіти через рейтинги необхідно враховувати складові індикаторів та методику розрахунку кожного з рейтингів.

Доцільним є вивчення позицій провідних університетів у цих рейтингах протягом останніх років. Дослідження проводимо за чотирма міжнародними рейтингами.

Рейтинг QS World University Rankings [7] (QS) глобально досліджує кращі навчальні заклади в галузях науки та освіти. Цей рейтинг складає консалтингова компанія Quacquarelli Symonds (QS), Великобританія. Його вважають найвпливовішим рейтингом світу. Цей рейтинг враховує при оцінюванні академічне рецензування (40%), відгуки роботодавців (10%), співвідношення викладачів та студентів (20%), цитування, тобто співвідношення кількості публікацій до кількості академічних працівників (20%), кількість іноземних викладачів в загальній кількості викладачів (5%) та кількість іноземних студентів в загальній кількості студентів (5%).

Розглянемо динаміку двадцяти провідних закладів вищої освіти у світових рейтингах (табл. 4).

Таблиця 4
Динаміка ЗВО в рейтингу QS World University Rankings за 2019-2020 роки [7]

Рейтинг у 2019 році	Заклади вищої освіти	Рейтинг у 2020 році	Заклади вищої освіти
---------------------	----------------------	---------------------	----------------------

1	Массачусетський технологічний інститут (США)	1	Массачусетський технологічний інститут (США)
2	Стенфордський університет (США)	2	Стенфордський університет (США)
3	Гарвардський університет (США)	3	Гарвардський університет (США)
4	Каліфорнійський технологічний інститут (США)	4	Оксфордський університет (Великобританія)
5	Оксфордський університет (Великобританія)	5	Каліфорнійський технологічний інститут (США)
6	Кембріджський університет (Великобританія)	6	Швейцарський федеральний технологічний інститут (Швейцарія)
7	Швейцарський федеральний технологічний інститут (Швейцарія)	7	Кембріджський університет (Великобританія)
8	Імперський коледж Лондона (Великобританія)	8	Університетський коледж Лондона (Великобританія)
9	Чиказький університет (США)	9	Імперський коледж Лондона (Великобританія)
10	Університетський коледж Лондона (Великобританія)	10	Чиказький університет (США)
11	Національний університет Сингапуру (Сингапур)	11	Наньянський технологічний університет (Сингапур)
12	Наньянський технологічний університет (Сингапур)	11	Національний університет Сингапуру (Сингапур)
13	Принстонський університет (США)	13	Принстонський університет (США)
14	Корнельський університет (США)	14	Корнельський університет (США)
15	Йельський університет (США)	15	Університет Пенсильванії (США)
16	Колумбійський університет (США)	16	Цинхуа університет (Китай)
17	Цинхуа університет (Китай)	17	Йельський університет (США)
18	Едінбургський університет (Великобританія)	18	Колумбійський університет (США)
19	Університет Пенсильванії (США)	18	Федеральна політехнічна школа Лозанни (Швейцарія)
20	Університет Мічігану Анн-Арбор (США)	20	Едінбургський університет (Великобританія)

Таблиця показує, що в кожного з університетів різна динамка. Деякі заклади вищої освіти втрачають свої позиції, деякі покращують, при цьому двадцятка кращих закладів майже не змінилася, окрім того, що Федеральна Політехнічна школа Лозани піднялася з 22 позиції на 18 та Університет Мічігану Анн-Арбор з 20 позиції опустився на 21.

Що стосується топ-100, окрім закладів вищої освіти зі Сполучених Штатів, Великобританії, Сингапуру та Китаю, до сотні найкращих входили університети Японії, Канади, Гонконгу, Австралії, Німеччини, Франції, Нідерландів, Данії, Південної Кореї, Тайваню, Малайзії, Аргентини, Нової Зеландії, Швеції, Бельгії, Росії.

В табл. 5 наведено динаміку в рейтингу QS World University Rankings за регіонами у 2018-2020 роках.

Таблиця 5
Кількість закладів вищої освіти за регіонами світу за рейтингом QS World University Rankings у 2018-2020 роках [7]

Регіони світу	2018	2019	2020
Африка	18	17	13
Азія	255	280	284
Європа	369	381	391
Латинська Америка	89	93	88
Північна Америка	183	183	183

Відповідно до аналізу університетів, які увійшли до міжнародного рейтингу QS World University Rankings у 2018-2020 роках, незмінною залишаються заклади США та Канади, зменшилась кількість закладів вищої освіти країн Африки та Латинської Америки та динамічно зростає кількість закладів вищої освіти країн Азії та Європи. Що стосуються українських закладів вищої освіти, у 2020 році до міжнародного рейтингу QS World University Rankings увійшли лише шість університетів: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (491 позиція), Київський національний університет імені Тараса Шевченка (541-550 позиція), Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут” (651-700 позиція) та Національний технічний університет “Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”, Національний університет “Львівська політехніка”, Сумський державний університет (701-750 позиція).

Рейтинг Times Higher Education World University Rankings [8] (THE), складається виданням Times Higher Education (Великобританія) за підтримки інформаційної групи Thomson Reuters. Цей рейтинг є одним з популярних рейтингів у світі. В якості індикаторів цього міжнародного рейтингу виступають: показники викладання, а саме академічна репутація (15%), кількість студентів першого (бакалаврського) рівня на одного викладача (4,5%), співвідношення кількості докторських програм до кількості випускників бакалаврських програм (2,25%), співвідношення кількості випускників докторських програм до кількості викладачів (6%), дохід університету на одного викладача (2,25%), показники дослідження, а саме дохід від досліджень на одного працівника (5,25%), кількість опублікованих праць на одного працівника (4,5%), частка держави в обсязі доходів від досліджень (0,75%),

показники цитування, а саме середня кількість цитувань на одну опубліковану працю (32,5%), показники доходності, а саме дохід від досліджень на одного викладача (2,5%), показники міжнародної діяльності, а саме співвідношення іноземних та вітчизняних викладачів (3%), співвідношення іноземних та вітчизняних студентів (2%).

Рейтинг Топ-20 провідних університетів світу за рейтингом Times Higher Education World University Rankings у 2019 та 2020 роках представлено в табл. 6

Таблиця 6
Рейтинг Times Higher Education World University Rankings провідних університетів світу у 2019-2020 роках [8]

Рейтинг у 2019 році	Університет	Рейтинг у 2020 році	Університет
1	Оксфордський університет (Великобританія)	1	Оксфордський університет (Великобританія)
2	Кембриджський університет (Великобританія)	2	Каліфорнійський технологічний інститут (США)
3	Стенфордський університет (США)	3	Кембриджський університет (Великобританія)
4	Массачусетський технологічний інститут (США)	4	Стенфордський університет (США)
5	Каліфорнійський технологічний інститут (США)	5	Массачусетський технологічний інститут (США)
6	Гарвардський університет (США)	6	Прінстонський університет (США)
7	Прінстонський університет (США)	7	Гарвардський університет (США)
8	Йельський університет (США)	8	Йельський університет (США)
9	Імперський коледж Лондона (Великобританія)	9	Чиказький університет (США)
10	Чиказький університет (США)	10	Імперський коледж Лондона (Великобританія)
11	Чикагський університет (США)	11	Університет Пенсильванія (США)
12	Університет Пенсильванія (США)	12	Університет Джонс Хопкінс (США)
12	Університет Джонс Хопкінс (США)	13	Університет Каліфорнії, Берклі (США)
14	Університетський коледж Лондона (Великобританія)	13	Швейцарський федеральний технологічний інститут у Цюриху (Швейцарія)
15	Університет Каліфорнії, Берклі (США)	15	Університетський коледж Лондона (Великобританія)
16	Університет Колумбії (США)	16	Університет Колумбії (США)

17	Університет Каліфорнії, Лос Анжелес (США)	17	Університет Каліфорнії, Лос Анжелес (США)
18	Університет Дьюка (США)	18	Університет Торонто (Канада)
19	Корнельський університет (США)	19	Корнельський університет (США)
20	Університет Мічігану Анн Арбор	20	Університет Дьюка (США)

Отже, серед двадцяти закладів вищої освіти переважають університети США, Великобританії, Швейцарії та Канади. Порівняно до 2019 року Топ-20 майже не змінилася, лише деякі заклади помінялися місцями. У 2020 році у рейтингу враховувалося 1397 університетів, у 2019 — 1258 закладів. В рейтингу 2020 року представлено заклади вищої освіти 92 країн, у 2019 році — 86 країн, у 2018 році — 77 країн, тобто все більше держав покращують міжнародну репутацію через заклади освіти. У 2020 році шість українських університетів потрапило до рейтингу Times Higher Education World University Rankings. Так, Національний університет “Львівська політехніка” отримав 801-1000 позицію, Львівський національний університет імені Івана Франка, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”, Сумський державний університет отримали позицію 1000+.

Рейтинг Academic Ranking of World Universities [9] (ARWU), або «Шанхайський» розраховується Центром дослідження університетів світового класу Академії Вищої освіти Шанхайського університету Цзяо Тук в Китаї. Цей рейтинг один із впливових рейтингів світу, його методика є найбільш науково обґрунтованою та прозорою. Рейтинг дозволяє проаналізувати сильні та слабкі боки в освіті. У рейтингу використовують шість індикаторів якості освіти: кількість випускників, лауреатів Нобелівської або Філдсівської премій (10%); кількість співробітників, лауреатів Нобелівської або Філдсівської премій (20%); кількість найбільш цитованих дослідників у 21 категорії (20%); кількість статей, опублікованих у журналах Nature або Science (20%); індекси цитування наукових статей для природних та гуманітарних наук (20%); розмір університету [12].

У міжнародному рейтингу Academic Ranking of World Universities у 2018 році було представлено університети 41 країни, найбільшу кількість з провідними позиціями отримали заклади вищої освіти США, лідерами також є університети Великобританії, Швейцарії. У 2019 році до 1000 провідних закладів освіти приєдналися університети 19 країн, такі як Болгарія, Колумбія, Угорщина, Литва, Нігерія, Пакистан, Туніс, Уругвай тощо. Українські заклади вищої освіти відсутні в рейтингу Academic Ranking of World Universities.

Рейтинг Ranking Web of Universities (Webometrics) [10] проводиться дослідницькою групою Cybermetrics Lab двічі на рік. Цей рейтинг ранжує провідні університети світу за рівнем змісту та оновлення контенту, популярністю сайту. Індикаторами міжнародного рейтингу Ranking Web of Universities виступають кількість надрукованих інтернет-сторінок, кількість виставлених файлів, кількість статей в базі Google Scholar, кількість зовнішніх

посилань. У 2020 році у цьому рейтингу представлено 28887 університетів світу, серед яких 315 українських закладів вищої освіти. До двадцяти провідних закладів вищої освіти потрапили університети США, Великобританії та Канади. У сотні найкращих є також заклади Швеції, Швейцарії, Китаю, Гонконгу, Австралії, Сингапуру, Нідерландів, Японії, Бразилії, Данії, Бельгії, Фінляндії, Норвегії, Німеччини.

Цей перелік рейтингів не є вичерпним, оскільки майже кожна країна світу має свої рейтингові методики оцінки, які дозволяють порівняти заклади вищої освіти за іншими параметрами. Проте такі рейтинги розраховуються або для закладів освіти певної країни, або для певних країн й розрахунки складно порівняти, оскільки терміни та проміжок оцінювання різний.

Висновки і перспективи подальших досліджень. На жаль закладів вищої освіти не має ні у Топ-20, ні у Топ-100 провідних університетів світу. Враховуючи існуючий стан закладів освіти та прогнози щодо його розвитку, доцільним є визначення пріоритетів розвитку, які дадуть можливість покращити внутрішні та зовнішні позиції університетів стосовно конкурентного розвитку та реалізувати конкурентні переваги.

Враховуючи глобалізаційні процеси в світі, зростає конкуренція між університетами, підвищуються вимоги до підвищення конкурентоспроможності закладів вищої освіти, рівню освітніх послуг, науково-дослідних програм тощо. Ця конкуренція пов'язана із трудовими та фінансовими ресурсами, творчими та підприємницькими здібностями. Кожна держава намагається підвищувати конкурентні позиції університетів на світовому ринку. Конкурентоспроможність закладів вищої освіти визначає ефективність його діяльності.

Результатом підвищення конкурентоспроможності закладів вищої освіти є визнання університету у світовому освітньому та науковому просторі. Завдяки отриманню високих показників рейтингів збільшується кількість міжнародних партнерів, розвиваються пріоритетні напрямки досліджень, збільшуються фінансові надходження завдяки участі у міжнародних проектах, бренд закладу вищої освіти стає упізнаним та покращується репутація. При цьому низькі показники міжнародних рейтингів можуть негативно впливати на конкурентоспроможність університету. Через низькі міжнародні рейтинги заклад вищої освіти може втратити абітурієнтів, обсяги державного фінансування тощо. Тобто міжнародні рейтинги виступають складним інструментом оцінювання університетів.

Список літератури

1. Бабій Л. Конкуренція у міжнародному бізнесі. К.: Університет економіки та права «КРОК». 2010. 152.
2. Балацкий Е.В., Екімова Н.А. Сравнительная надежность глобальных рейтингов университетов. URL: <http://www.econorus.org/pdf/ratings-2-JNEA.pdf> (дата звернення: 12.03.2020).
3. Воронкова А.Е. Управління конкурентоспроможністю підприємства. Харків: ІНЖЕК, 2014. 248.
4. Ільницький Д.О., Сахаров В.Є. Методичні засади оцінки міжнародної

- конкурентоспроможності дослідницьких університетів світового рівня. Актуальні проблеми економіки. 2011. №11. 152-168.
5. Кругман П.Р., Обстфельд М. Международная экономика. Теория и политика. М. 1997. 998 с.
6. Отенко І.П. Управління конкурентними перевагами підприємства. Харків: ХНЕУ. 2005. 212с.
7. Офіційний сайт QS World University Rankings. URL: <http://www.topuniversities.com> (дата звернення: 18.03.2020).
8. Офіційний сайт Times Higher Education World University Rankings. URL:<http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings> (дата звернення: 20.03.2020)
9. Офіційний сайт Academic Ranking of World Universities. URL:<http://www.shanghairanking.com/> (дата звернення: 20.03.2020).
10. Офіційний сайт Ranking Web of Universities. URL: <http://www.webometrics.info/en> (дата звернення: 21.03.2020).
11. Портер М. Международная конкуренция: Конкурентные преимущества стран. М.: Международные отношения, 1993. 896 с.
12. Цюк О.А. Особливості світових та українських рейтингів вищих навчальних закладів. Український педагогічний журнал. 2016. № 2. 57-64.
13. Чернобай К.Ю. Рейтинги вищих навчальних закладів як складова моніторингу якості професійної освіти URL: http://www.narodnaosvita.kiev.ua/page_id=680 (дата звернення: 18.03.2020).
14. Юдіна А.С. Міжнародні рейтинги та конкурентоспроможність університетів. Вісник науки. 2017. № 1 (24). 25-38.

References

1. Babii, L. (2010), *Konkurentsiia u mizhnarodnomu biznesi* [Competition in international business], Universytet ekonomiky ta prava «KROK», Kyiv, Ukraine.
2. Balatskyi, E.V. and Ekymova, N.A. (2011), "Comparative reliability of global university rankings", *Zhurnal novoi ekonomycheskoi assotsyatsyy*, [Online], vol. 11, available at: <http://www.econorus.org/pdf/ratings-2-JNEA.pdf> (Accessed 12 March 2020).
3. Voronkova, A.E. (2014), *Upravlinnia konkurentospromozhnistiu pidpriemstva* [Management of enterprise competitiveness], INZhEK, Kharkiv, Ukraine.
4. Pnytskyi, D.O., and Sakharov, V.Ie. (2011), "Methodological principles of international competitiveness assessment of world-class research universities", *Aktualni problemy ekonomiky*, vol.11, pp. 152-168.
5. Kruhman, P.R., and Obstfeld, M. (1997), *Mezhdunarodnaia ekonomyka. Teoryia y polytyka* [International economy. Theory and politics], Moscow, Rissia.
6. Otenko, I.P. (2005), *Upravlinnia konkurentnymy perevahamy pidpriemstva* [Managing the competitive advantage of the enterprise], KhNEU, Kharkiv, Ukraine.
7. The official site of QS World University Rankings (2020), "Ranting QS", available at: <http://www.topuniversities.com> (Accessed 18 March 2020).
8. The official site of Times Higher Education World University Rankings (2020), "Ranting THE", available at: <http://www.timeshighereducation.co.uk/world->

university-rankings (Accessed 20 March 2020).

9. The official site of Academic Ranking of World Universities (2020), "Ranting ARWU", available at: <http://www.shanghai ranking.com/> (Accessed 20 March 2020).

10. The official site of Ranking Web of Universities (2020), " Ranting Webometrics", available at: <http://www.webometrics.info/en> (Accessed 21 March 2020).

11. Porter, M. (1993), *Mezhdunarodnaia konkurentsya: Konkurentnye preymushchestva stran* [International Competition: Competitive Advantages of Countries], Mezhdunarodnye otnosheniya, Moscow, Russia.

12. Tsiuk, O.A. (2016), "Features of world and Ukrainian ratings of higher education institutions", *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*, vol. 2, pp. 57-64.

13. Chernobai, K.Iu. (2012), "Higher education ratings as part of monitoring the quality of vocational education", *Narodna osvita*, [Online], available at: http://www.narodnaosvita.kiev.ua/page_id=680 (Accessed 18 March 2020).

14. Yudina, A.S. (2017), "International rankings and competitiveness of universities", *Visnyk nauky*, vol. 1, pp. 25-38.